

Saap 24.1.1995

Arkol. D. 24/24.1.1995 M

**KUHMO KAISANNIEMI [145]
HISTORIALLISTEN AJAN KIVIRÖYKKIÖIDEN KAIVAUS
V. 1994**

VESA LAULUMAA

KUHMO KAISANNIEMI

PK 4411 11 KATERMA

Peruskoordinaatit: x = 7117 15 y = 456 36 z = n. 160 - 162 m mpy

Museovirasto arkeologian osasto

Kaivauksenjohtaja: FK Vesa Laulumaa

Kaisanniemen kaivausten syynä olivat alueen kesämökkihankkeet. Kainuun maakunnallinen arkeologi Esa Suominen tarkasti paikan toukokuussa 1994 ja totesi, että muutamista aiemmista kvartsilöydöistä huolimatta paikalla ei sijainnut asuinpaikkaa, sen sijaan tarkastuksen yhteydessä alueelta löytyi kiviröykkiöitä, joiden luonne oli varmistettava kaivauksin.

Kaivaukset suoritettiin syyskuussa ja 10 kiviröykkiöstä tutkittiin 8 kpl. Röykkiöt olivat löydöttömiä ja rakenteettomia. Em. lisäksi myös maaperä ja maasto havainnot puolsivat jo aiempaa otaksuntaa, että röykkiöt liittyivät historiallisen ajan asutukseen ja viljelyyn, josta oli olemassa myös perimätietoa.

Löydöt: -

Ajoitus: historiallinen aika

Tutkitun alueen laajuus: n. 5000 m²

Tutkimuskustannukset: valtion työllisyystyöohjelma 250 000,- (josta maksettiin myös Nauvunsalmen ja Autioniemen kaivaukset)

Tutkimusraportti: V. Laulumaa 24.1.1995 museoviraston arkeologian osaston arkisto

Sisällys

Arkistotietoja	2
Johdanto	3
Kaivauspaikan sijainti ja topografia	3
Kaivaus ja sen tulokset	4
Kuvaluettelo	5
Kuvataulu	6
Yleiskartta	7
Peruskarttaote	8
GT-karttaote	9

Arkistotietoja

KUNTA: Kuhmo
KYLÄ: Katerma
KOHDE: Kaisanniemi
TILA: Määräala (kesämökkitontti) Kaisanniemen tilasta (rek. nro 31:27).
Kesämökkitontin omistaja: Taisto Laurila, os. Honkakatu 9A, 87100
Kajaani.

SIJAINTI: PK 4111 11 KATERMA, v. 1991
Peruskoordinaatit: x = 7117 15 y = 456 36 z = n. 160 - 162 m mpy

AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET:

Esa Suomisen inventointi (nro 109) v. 1989

AIKAISEMMAT LÖYDÖT:

KM 25083: 1-3 (inv.)

KERTOMUKSEN LIITTEET:

Löydöt: -
Diat: 30785-30785
Negatiivit: f. 98972-98973
Kartat: Yleiskartta mk 1:1000

Johdanto

Kaisanniemen tutkimukset tulivat ajankohtaisiksi, kun museovirastoon saapui 21.12.1999 maanomistajien (Maija ja Eino Kinnunen, os. Niskantie 3A 10, 87100 Kajaani) pyyntö saada rakentaa kaksi kesämökkiä niemestä lohkaistulle määräalalle. Kuhmon rakennustarkastajan lausuntopyyntö koskien Laurilan mökkiä saapui virastoon 25.4.1994.

Kainuun Museon maakunnallinen arkeologi Esa Suominen oli inventoidessaan havainnut Kaisanniemen rannoilla merkkejä mahdollisesta esihistoriallisesta asuinpaikasta, joten alueen tarkempi tarkastus oli vielä tarpeen. Suominen tarkasti paikan toukokuun alussa ja totesi, että esihistoriallista asuinpaikkaa alueella ei näyttänyt olevan, mutta tarkastuksen yhteydessä hän oli löytänyt niemestä kiviröykkiöitä, joiden ikä ja tarkoitus olivat epävarmoja ja jotka tulisi vielä tutkia ennenkuin niihin voisi kajota. Suominen kuuli maanomistajalta, että alueella on perimätiedon mukaan "aikoinaan" sijainnut talo, joten röykkiöt luultavimmin liittyvät juuri sen aikaiseen toimintaan. Museovirastossa katsottiin kuitenkin parhaaksi tutkia röykkiöt varmuuden vuoksi ja mökille annettiin rakennuslupa sillä edellytyksellä, että röykkiöihin ei koskettaisi. Museoviraston lausunnossa luvattiin tutkia röykkiöt syyskuussa 1994 muiden Kuhmon kaivausten yhteydessä (lausunto 9.5.1994, kirje nro 105/304/1994).

Kuhmon kaivaukset suoritettiin työllistämistyöohjelman varoin syyskuussa 1994. Kaivausten budjetti oli 250 000,-, josta kaivajien palkkaamiseen käytettiin 85 000,-. Kaivajat (9 kpl) järjesti Kuhmon kaupunki laskutyöurakkasopimuksen mukaisesti. Kuhmossa kaivettiin syyskuussa myös kahdessa muussa kohteessa: Autioniemessä (eri kohteita) ja Nauvunsalmessa (kivi/varhaismetallikautinen asuinpaikka-alue). Kaisanniemen kaivaukset suoritettiin 16.9. Kaivausten johtajana toimi FK Vesa Laulumaa, piirtäjänä fil.yo Simo Vanhatalo ja tutkimusavustajana HuK Sanna Saunaluoma.

Kaivauspaikan sijainti ja topografia

Kohde sijaitsee Ontojärven länsipäässä, sen etelärannalla, n. 6,3 km Katerman voimalaitoksesta itään. Kuhmon kirkko sijaitsee n. 20 km länsiluoteeseen. Maasto on melko tasaista, nousten hieman niemien sisäosaa kohti. Kasvillisuus on sekametsää, havupuuta, lehtipuupensaikkaa ja katajikkoo, syvemmillä niemessä kasvoi vanhaa männikköä. Maaperä on hiekan sekaista melko kivistä moreenia. Niemeen oli jo rakennettu kesämökki ulkorakennuksineen (ks. yleiskartta).

Kaivaus ja sen tulokset

Kiviröykkiöitä alueelta löydettiin 10 kpl, niistä purettiin 8 kpl. Röykkiöt olivat yhtä lukuunottamatta pyöreitä halkaisijaltaan 2-4 m ja turpeen peittämiä. Ne olivat selvästi ihmisen kasaamia ja koostuivat kivistä, joiden koko vaihteli nyrkin kokoisesta hevosenpään kokoiseen. Röykkiöt purettiin kerroksittain. Minkäänlaista rakennetta röykkiöissä ei ollut havaittavissa. Kivet eivät olleet palaneita ja ne oli kasattu maan päälle. Mökin lähistöllä olleet röykkiöt olivat kooltaan pienempiä kuin metsässä olleet. Myös maaperää röykkiöiden alla kaivettiin tuloksetta eikä lähistölle tehdyissä koekuopissakaan havaittu mitään merkkejä muinaisjäännöksestä. Tutkimusalueen maaperän maannoksesta puuttui kokonaan harmaa huuhtoutumiskerros, heti turpeen alla ollut maakerros vaikutti likaiselta, hieman multamaisen harmaalta. Röykkiöt kasattiin takaisin alkuperäisille paikoilleen. Lisäksi mainittakoon, että rakentaja oli noudattanut museoviraston määräystä ja rakentanut mökinsä röykkiöiden väliin niitä vahingoittamatta.

Yhteenvedona voi sanoa, että Kaisanniemen röykkiöiden kohdalla ei ole kyse haudoista, vaan todennäköisesti historiallisen ajan viljelyn ja asutuksen merkeistä. Tästä todisteena on röykkiöiden löydöttömyys, rakennettomuus sekä monet maaperän ja kasvillisuuden antamat viitteet, kuten huuhtoutumiskerroksen puuttuminen ja katajapensaikkojen esiintyminen, joka yleensä indikoi poikkeavuuksia maaperässä.

Helmi Grösi 24.1.1995

Vea Rautio

Kuvaluettelo

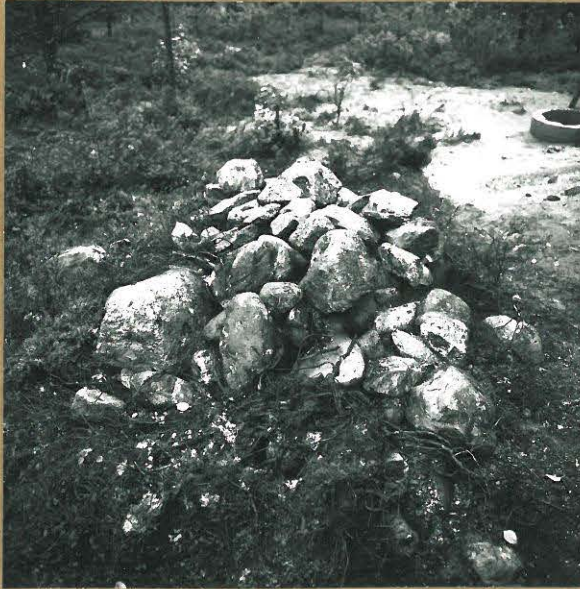
Diat:

- 30784 Kiviröykkiötä mökin edustalla, kuv. lounaasta
30785 Kiviröykkiö mökin edustalla takaisin koottuna

Negatiivit:

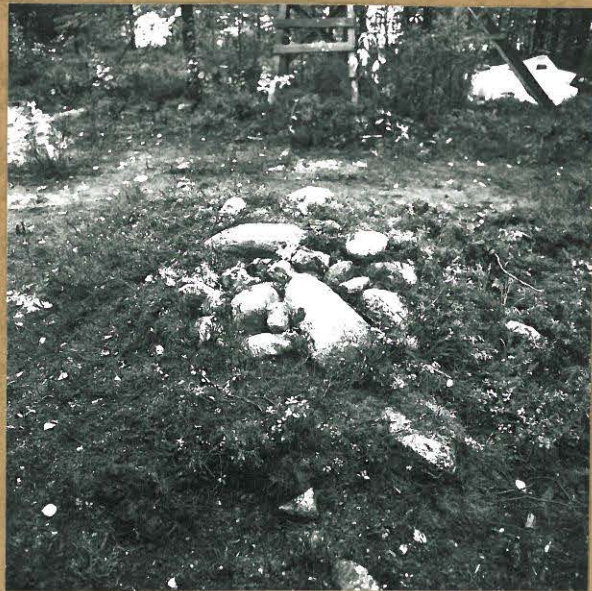
- 98972 Pohjoisempi kiviröykkiö mökin edustalla
98973 Eteläisempi kiviröykkiö mökin edustalla

KUHMO KAISANNIEMI
V. Laulumaa 1994

f. 98872

POHJOISEMPI KIVIRÖYKKIÖ HÖKIN EDUSTALLA

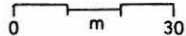
f. 98873

ETELÄISEMPI KIVIRÖYKKIÖ HÖKIN EDUSTALLA

KUHMO (Katerma) Kaisanniemi

Vesa Laulumaa 1994

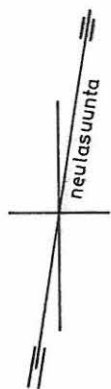
yleiskartta ~~1:1000~~

pohjautuu asemapiirrokseen

piirt. S. Vanhatalo

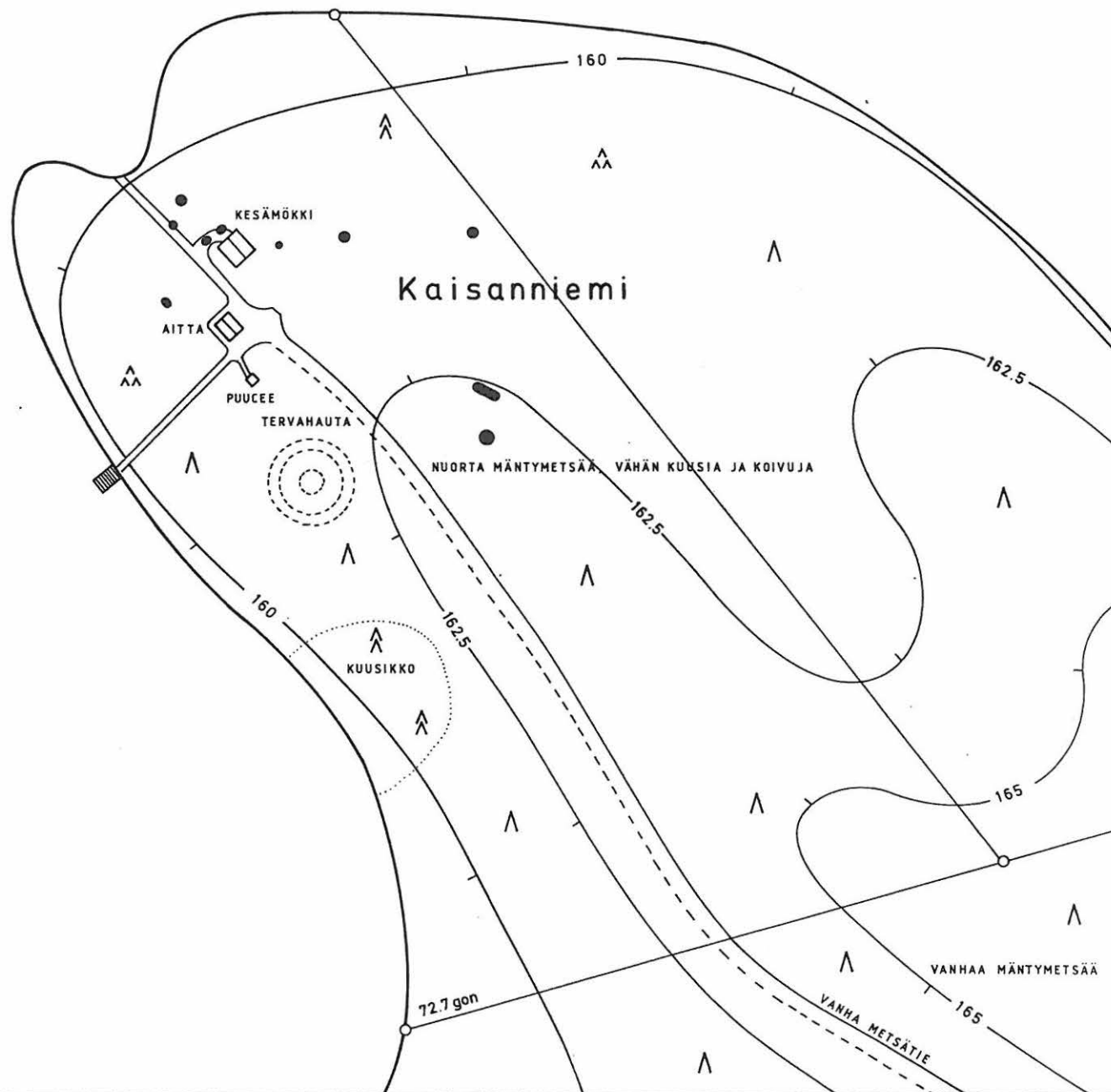
● kivirosketti

ONTOJÄRVI

159,2
155,3-159,7

Kaisanlahti

(Kohde ympäröity)

7112

7111

7110

29° 05'
-03 m 40"

Tervasalmi
Kuhmon kirkolle

457

Nak = + 13°
Nal = - 32°

458

npinnosta N60-järjestelmän mukaan

Kartoitus 1 : 10 000 v. 1970 A. Laitila (A-D), C-J. Andersson (A, C)

(Kohde ympyröity)

